Dnro 001/81/2017

Heikki Taulu 17.10.2017

Eduskunta
Valtiovarainvaliokunta
Työ- ja elinkeinojaosto
sara.kuitunen@eduskunta.fi

Lausuntopyyntö asiantuntijakuulemiseen keskiviikkona 18.10.2017 klo 9.00

HE 106 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2018

Teema: pääluokka 32/työllisyyden edistäminen

1) Työllisyyden edistäminen vuoden 2018 talousarvioehdotuksessa; kipupisteet ja riskikohdat

2) Työvoiman kysynnän ja tarjonnan kohtaanto-ongelma; mm. ongelman merkittävyys, toimien vaikuttavuus, työvoiman saatavuuden kehittämistarpeet

3) Työnvälityksen kipupisteet ja kehittämishaasteet; mm. sähköiset TE-palvelut ja yksityiset työvoimapalvelut

Akava kiittää mahdollisuudesta lausunnon antamiseen otsikon asiassa.

Suomen talous kasvoi viime vuonna 1,9 %. Tänä vuonna kasvuvauhti lähenee jo kolmea prosenttia. Pidemmällä aikavälillä talouden kasvunopeus kuitenkin uhkaa jäädä totuttua huomattavasti hitaammaksi. Hyvästä kasvusta huolimatta työllisyysaste hallituskauden lopussa on jäämässä 70,5 prosenttiin hallitusohjelmassa kirjatun 72 prosentin sijaan. Työttömyys vähenee nopeaan tahtiin, mutta on edelleen erittäin korkealla tasolla. Rakenteellisen työttömyyden taso on noussut.

Työllisyyden kohenemisen kannalta ratkaisevan tärkeää on, että palkkaratkaisuissa onnistutaan jatkossakin yhteensovittamaan kustannuskilpailukykykyyn ja palkkojen ostovoimaan liittyvät tavoitteet. Palkkaverotuksen kiristykset heikentävät palkkojen ostovoimaa. Siksi hallituksen ansiotuloverotusta koskeva ratkaisu vuodelle 2018, joka lähes täysin neutraloi palkansaajien eläke- ja muiden sosiaaliturvamaksujen nousun, edesauttaa maltillista palkkasopua alkavalla työmarkkinaneuvottelukierroksella.

Talousarvioesityksen yhteydessä hallitus esittää muutoksia työttömyysturvalainsäädäntöön

Hallitus on antanut lakiesityksen, joka toteuttaisi ns. työttömyysturvan aktiivimallia. Mallin hyvä puoli on, että se laskelmien mukaan vaikuttaa kokonaisuudessaan työttömyyttä alentavasti ja kannustaa todennäköisesti aikaisempaa aktiivisemmin hakeutumaan työhön tai työllistymistä edistävään palveluun. Akavassa pidetään aktiivimallin keskeisenä ongelmana sitä, että omalla työnhaun aktiivisuudella ei voi välttyä etuuden tason laskemiselta, ellei työnhaku johda työllistymiseen. Sen sijaan työllistymistä edistävään palveluun pääsemällä etuuden tason laskulta voi välttyä. Järjestelmä asettaakin varsin eriarvoiseen asemaan ne, joille palvelua tarjotaan suhteessa niihin, joille sitä ei tarjota. Tämä voi aiheuttaa isoja ongelmia järjestelmän oikeudenmukaiseksi kokemisen kannalta.

Hallitus on myös antanut lakiesityksen, jonka mukaan yritystoiminnan pää- ja sivutoimisuutta ei arvioitaisi neljän ensimmäisen kuukauden aikana yritystoiminnan aloittamisesta. Tehdyn selvitystyön mukaan erityisenä ongelmana yritystoiminnan aloittamisessa on ollut se, että työnhakija ei tiedä, miten yrittäjänä tehty työ vaikuttaa työttömyysturvaan. Esitys selkiyttää tilanteen tältä osin. Akava kannattaa esitettyä muutosta työttömien kannustamiseksi yrittäjyyteen.

Lisäksi valmisteilla on hallituksen esitys, jossa opiskelun mahdollisuuksia lisättäisiin mahdollistamalla rajoitetun pituinen opiskelu työttömyysetuudella ilman opintojen päätoimisuuden arviointia. Tämä uudistus on erittäin tervetullut ja tärkeä työttömien osaamisen kehittämisen kannalta. Mahdollinen ongelma Akavan näkökulmasta syntyy silloin, jos hyväksyttävien opintojen rajauksesta tehdään tarpeettoman tiukka. Esimerkiksi kesken jääneiden korkeakouluopintojen loppuun suorittamisen pitäisi ilman muuta olla mahdollista.

Sosiaaliturva ja verotus ovat keskeisiä elementtejä, jotka vaikuttavat kasvuun ja työllisyyteen

Hallitus on asettanut hankkeen valmistelemaan perusturvan ja toimeliaisuuden kokonaisuudistusta. Hankkeen tavoitteena on kannustaa työn tekemiseen ja yrittäjyyteen, torjua ja vähentää eriarvoisuutta, vastata työn murrokseen, selkeyttää ja yksinkertaistaa nykyjärjestelmää sekä hyödyntää digitalisaatiota uudistuksen toteutuksessa. Akava pitää hanketta tarpeellisena ja sen tavoitteita täysin kannatettavina. Akavan mielestä niin ikään on erittäin hyvä, että hankkeelle asetetaan laajapohjainen seurantaryhmä, jossa on edustettuna poliittiset puolueet, työmarkkinajärjestöjen keskusjärjestöt sekä yrittäjien ja sosiaali- ja terveysalan keskeiset järjestöt.

Erittäin tervetullut on myös hallituksen päätös luoda verotuksen tiekartta. Akavan mielestä tiekartassa tulee kiinnittää erityistä huomiota palkkaverotuksen kannustavuuteen. Palkkaverotus on valitettavasti kokonaisuudessaan kehittynyt eri suuntaan, kuin mitä vuosina 2008-

2010 Martti Hetemäen johdolla toiminut Verojärjestelmän kehittämistyöryhmä esitti.

Tuloverolakiin esitetään lisättäväksi säännös, jonka mukaan veronalaista tuloa ei synny työnantajan kustantamasta työntekijän koulutuksesta, joka tapahtuu työnantajan tai samaan konserniin kuuluvan työnantajan intressissä. Akava pitää tätä esitystä erittäin hyvänä. Se vahvistaa yritysten mahdollisuuksia kouluttaa henkilöstönsä pitkäjänteisesti, kunkin työntekijän osaamistarpeita ennakoiden.

Samalla toteamme, että työmarkkinoiden dynamiikan lisääntyessä verotuksella olisi tuettava myös työntekijöiden omia pyrkimyksiä oman osaamisensa kehittämiseksi. Akava esittää, että omaehtoisen täydennyskoulutuksen menot säädetään henkilöverotuksessa kokonaisuudessaan vähennyskelpoiseksi menoksi silloinkin, kun työntekijä maksaa nämä kustannukset itse.

Koulutuspanostukset ovat Suomen pitkän aikavälin kasvupotentiaalille elintärkeitä

Koulutuksen, tutkimuksen ja osaamisen leikkaukset ovat kääntyneet hallituskauden alusta panostuksiksi, mutta Akava olisi odottanut merkittävämpiä uusia investointeja koulutuksen ja tutkimukseen. Lisäpanostus vahvistaa ammattikorkeakoulujen asemaa tutkimus- ja kehittämistyössä, mutta valitettavasti raha on vähäinen suhteessa koulutusmuotoon kohdistuneisiin leikkauksiin. Ammattikorkeakoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen leikkaukset ovat jo neljännes niiden toimintamenoista.

Suomalaisen koulutuksen vahvuus on sen tasalaatuisuus eri puolilla Suomea ja erilaisissa kouluissa. Huolestuttavasti erot ovat kasvaneet esimerkiksi peruskouluissa, jossa pääkaupunkiseudun lasten oppimistulokset ottavat kaulaa muun maan lasten oppimistuloksiin. Koulutusketju on pitkä aina varhaiskasvatuksesta korkeakoulutukseen ja vapaaseen sivistystyöhön ja kaikki sen osat edellyttävät huoltoa. Siksi jokaisen budjetti- ja kehysriihen olisi aina oltava koulutuksen, tutkimuksen ja osaamisen budjetteja.

Peruskoulun tasa-arvoisuus on ollut koko peruskoulun tärkeimpiä vahvuuksia. Tasa-arvon vahvistamisen lisäraha tulee käyttää tarkoin kohdentaen, jotta sen vaikuttavuus olisi mahdollisimman suuri. Akava on erityisen tyytyväinen matematiikan ja luonnontieteiden osaamiseen kohdistettavan viiden miljoonan lisärahoituksesta. Tuo osaaminen on kriittisen tärkeää korkean teknologian tuotteiden kehityksessä ja näin olennaista koko Suomen taloudelle.

Ammatillisella koulutuksella on suuri vastuu nuorten syrjäytymisen vastaisessa työssä. Näin ollen lisäpaikat ja -resurssit tulevat tarpeeseen ammatillisesta koulutuksesta tehtyjen leikkausten jälkeen. Toinen aste kokonaisuudessaan on suurten odotusten alla. Monet tekijät uhkaavat

lukiokoulutuksen tasalaatuisuutta ja tätä kautta nuorten koulutuksellista tasa-arvoa. Lukion vetovoiman ja laadun säilyttäminen on Suomen menestykselle olennaisen tärkeä. Lukiouudistus edellyttää säätelyn uudistamista, mutta se ei riitä. Toiminnan uudistaminen vaatii laajan kehittämisohjelman, jonka tärkein osa on oltava pedagogiikan parantaminen.

Työllisyyden paraneminen kaipaa pitkäjänteisiä uudistuksia

Kasvupalvelu-uudistuksen myötä työttömien palvelut tulevat olemaan pitkälti maakuntien päätösten varassa. Työttömien osalta valmistelu ei suinkaan vielä ole maalissa, vaan tarvitaan vielä lisää toimivia muuntokoulutuksen, palvelujen ja ohjauksen malleja. Akava on kannattanut yksityisten palveluntuottajien käytön lisäämistä julkisten työvoimapalveluiden tukena. Laaja toimijoiden joukko pystyy vastaamaan monipuolisesti ja laadukkaasti yksilöllisiin palvelutarpeisiin.

Perhepolitiikka liittyy tiiviisti työllisyyspolitiikkaan. Hallituksen päätös aloittaa perhevapaauudistus oli tarpeen. Uudistuksella tulee edistää miesten ja naisten yhtäläisiä mahdollisuuksia rakentaa hyvä ja palkitseva työura ja nostaa työllisyysastetta. Akava korostaa omassa perhevapaamallissaan työhön paluun kannustavuutta ja turvaa.

Akava ry:n puolesta

Heikki Taulu
ekonomisti

Rautatieläisenkatu 6 puh. 020 7489 400
00520 Helsinki www.akava.fi

Akava